

Krzysztof Chmielarz*

Akademia Tarnowska

ORCID: 0000-0002-1088-8133

Działalność ukraińskiego ruchu oporu na okupowanym terytorium Ukrainy

Wprowadzenie

Militarna inwazja Rosji na Ukrainę w 2014 roku spowodowała, iż rozpoczęły się zakrojone na szeroką skalę szkolenia ochotników Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy¹, stanowiących część sił zbrojnych tego państwa. Już wówczas Ukraina przewidywała, że Rosja może się nie zatrzymać na zajętych terenach, dlatego też przygotowywała się do organizacji ruchu oporu [Ustawa o podstawach narodowego oporu 2021: art. 1]. Wraz ze wzrostem napięć pomiędzy Rosją a Ukrainą armia ukraińska rozpoczęła szkolenie w ramach ruchu oporu zarówno członków sił terytorialnych, jak i rezerwistów, ochotników, ludności cywilnej. Po otrzymaniu danych wywiadowczych o planowanej kolejnej inwazji na Ukrainę, gdy Rosja zgromadziła swoje wojska w pobliżu granic, Wojska Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy wdrożyły specjalistyczne szkolenia, które obejmowały m.in. taktykę i technikę sabotażu oraz dywersji, wykorzystanie materiałów wybuchowych oraz magazynowanie broni i amunicji². Na obszarach, na których spodziewano się rosyjskiej inwazji, przygotowywano ludność cywilną do warunków życia na terenie działań wojennych. Rodziny żołnierzy, funkcjonariuszy organów ścigania, ochotników i innych osób, które brały udział w czynnościach organizacyjnych i przygotowawczych do wykonywania zadań ruchu oporu, ewakuowano z terenów, które mogły być okupowane.

* krzysztofchmielarz@op.pl

¹ Ochotnik Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy – to obywatel Ukrainy, cudzoziemiec lub bezpaństwowiec, który przebywa w Ukrainie legalnie od pięciu lat i dobrowolnie zgłosił się do służby w Wojsku Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych.

² Formy, metody i środki wykonywania zadań ruchu oporu określa ustawodawstwo Ukrainy oraz wydane akty prawne Dowódcy Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy.

Po przeprowadzonej 24 lutego 2022 roku inwazji Rosji na Ukrainę komponenty wojskowe obrony terytorialnej i wojskowo-cywilne, a także ochotnicze wspólnoty terytorialne (formacje paramilitarne), stały się siłą napędową ukraińskiego ruchu oporu na okupowanym terytorium. Wiodącą rolę w organizacji, przygotowaniu, wspieraniu oraz prowadzeniu ruchu oporu pełnią Siły Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy, które najczęściej wykonują „partyzanckie” zadania bojowe na terenach czasowo okupowanych oraz w różnych regionach Federacji Rosyjskiej. Te autonomiczne „grupy partyzanckie” (składające się głównie z zawodowego personelu wojskowego) prowadzą swoje działania tak, aby zadać okupantowi jak największe straty, równocześnie utrudniając jego działania wojskowe [*Leksykon wiedzy wojskowej* 1979: 103].

Niniejszy artykuł poświęcony jest przede wszystkim analizie działań ukraińskiego ruchu oporu w wojnie rosyjsko-ukraińskiej. Przedstawiono ogólne zasady, organizację i zadania narodowego ruchu oporu Ukrainy. Podstawowym zakresem badawczym jest analiza tekstu prawnego dotyczącego funkcjonowania narodowego ruchu oporu w zakresie przedmiotowym i podmiotowym. W miarę możliwości, nie tylko z obiektywnego, lecz także z subiektywnego punktu widzenia, podjęto również problematykę aktywnej działalności ukraińskiego oporu cywilnego, a także kwestie dotyczące represji rosyjskiego najeźdźcy wobec ludności cywilnej na okupowanym terytorium Ukrainy. Na koniec podsumowano działania ruchu partyzanckiego i jego współpracę z miejscową ludnością.

Ogólne zasady i organizacja narodowego oporu Ukrainy

Parlament Ukrainy w lipcu 2021 roku uchwalił ustawę o podstawach narodowego oporu [2021: nr 41 art. 339], która mocno angażuje obywateli w działania zapewniające bezpieczeństwo militarne oraz suwerenność i integralność terytorialną kraju. Działania te polegają na odstraszeniu najeźdźcy i odpieraniu jego agresji oraz na zadaniu przeciwnikowi znacznych strat. Analizowana ustawa określa przede wszystkim zasady prawne i organizacyjne narodowego ruchu oporu oraz podstawy jego przygotowania i prowadzenia. Ponadto przedstawia zadania i uprawnienia sił bezpieczeństwa oraz sił obronnych, a także normuje inne podmioty w kwestii przygotowania i prowadzenia ruchu oporu narodowego [Ustawa o podstawach narodowego oporu 2021: art. 1 ust. 1 pkt 8].

Celem narodowego oporu Ukrainy jest zwiększenie zdolności obronnych państwa poprzez obronę terytorialną i ruch oporu oraz przygotowanie obywateli do narodowego oporu. Przedmiotem działania obrony terytorialnej jest:

- 1) bieżące reagowanie oraz podejmowanie niezbędnych działań w celu obrony terytorium i ochrony ludności na wyznaczonym obszarze;
- 2) udział we wzmacnianiu ochrony granicy państwowej;
- 3) udział w ochronie ludności, terytoriów, środowiska naturalnego i mienia przed sytuacjami kryzysowymi oraz skutkami prowadzonych działań wojennych (bojowych);
- 4) udział w przygotowaniu obywateli Ukrainy do narodowego oporu;

- 5) udział w zapewnianiu warunków bezpiecznego funkcjonowania organów państwowych, organów samorządu terytorialnego oraz organów administracji wojskowej;
- 6) udział w ochronie i obronie strategicznie ważnych obiektów i łączności oraz innych obiektów infrastruktury krytycznej, a także obiektów o znaczeniu regionalnym, powiatowym, wiejskim, osiedlowym i miejskim, które zabezpieczają ludność lokalną;
- 7) zapewnienie warunków do strategicznego (operacyjnego) rozmieszczenia wojsk (sił) lub ich przegrupowania;
- 8) udział w realizacji działań dotyczących czasowego zakazu lub ograniczenia ruchu pieszych i pojazdów w obrębie stref zagrożenia lub prowadzenia działań wojennych (bojowych);
- 9) udział w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- 10) udział we wprowadzaniu i wykonywaniu środków stanu wojennego w przypadku jego wprowadzenia na całym terytorium Ukrainy lub w niektórych jej miejscowościach;
- 11) udział w walce z siłami dywersyjnymi i wywiadowczymi, innymi formacjami zbrojnymi agresora (przeciwnika) oraz z formacjami paramilitarnymi lub zbrojnymi nieprzewidzianymi przez ustawodawstwo Ukrainy;
- 12) udział w działaniach informacyjnych zmierzających do podniesienia poziomu zdolności obronnych państwa i przeciwdziałania działaniom informacyjnym agresora (przeciwnika);
- 13) udział w świadczeniu usług prawnych dla ludności.

Obrona terytorialna składa się z komponentów wojskowych, cywilnych i wojskowo-cywilnych. Z punktu widzenia funkcji podmiotowej zadania z zakresu komponentów wojskowych wykonują: organy administracji wojskowej, jednostki wojskowe Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy, inne siły i środki sił bezpieczeństwa oraz wojska zaangażowane w realizację zadań obrony terytorialnej. Zasadniczą rolę w organizacji i realizacji zadań obrony terytorialnej pełnią Siły Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy (ukr. Сили Територіальної Оборони Збройних Сил України), w skład których wchodzi: Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy (ukr. Командування Сил Територіальної Оборони Збройних Сил України), regionalne dowództwa wojskowe Sił Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy (ukr. Регіональні Органи Військового Управління Сил Територіальної Оборони Збройних Сил України), brygady Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy (ukr. Бригади Сил Територіальної Оборони Збройних Сил України), bataliony z brygad Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy (ukr. Батальйони зі Складу Бригад Сил Територіальної Оборони Збройних Сил України). Decyzją Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych Ukrainy także inne siły i środki Sił Zbrojnych Ukrainy mogą być zaangażowane w wykonywanie zadań obrony terytorialnej oraz realizację działań wspierających i zapewniających obronę. Komponent cywilny obrony terytorialnej obejmuje organy państwowe i organy samorządu terytorialnego, które zajmują się obroną terytorialną. Natomiast do komponentu wojskowo-cywilnego

obrony terytorialnej zaliczamy dowództwa stref (obwodów) obrony terytorialnej oraz ochotnicze formacje wspólnot terytorialnych zaangażowanych w obronę terytorialną.

Ogólne kierownictwo narodowego oporu sprawuje Prezydent Ukrainy jako Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych Ukrainy za pośrednictwem Ministra Obrony Ukrainy. Bezpośrednie kierowanie obroną terytorialną odbywa się: 1) na całym terytorium Ukrainy – przez Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Ukrainy za pośrednictwem Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy; 2) w lądowej strefie wojskowej – przez szefa regionalnego wojskowego organu dowodzenia Siłami Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy za pośrednictwem regionalnego wojskowego organu dowodzenia Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy; 3) w strefie obrony terytorialnej – przez kierownika strefy obrony terytorialnej za pośrednictwem dowództwa strefy obrony terytorialnej; 4) w granicach okręgu obrony terytorialnej – przez kierownika okręgu obrony terytorialnej za pośrednictwem komendy okręgu obrony terytorialnej.

Kontrolę nad ruchem oporu sprawuje Naczelny Dowódca za pośrednictwem Dowódcy Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy. Natomiast przygotowanie obywateli Ukrainy do narodowego oporu prowadzi Gabinet Ministrów Ukrainy za pośrednictwem odpowiednich centralnych organów władzy wykonawczej.

Etapy i kolejność tworzenia oraz rozbudowy Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy określa Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych Ukrainy. Wojska te funkcjonują jako: 1) brygady Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy w każdej strefie obrony terytorialnej oraz dodatkowo w każdym mieście, którego liczba ludności przekracza 900 tys. mieszkańców; 2) bataliony Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy w każdym okręgu obrony terytorialnej oraz dodatkowo w każdym ośrodku administracyjnym obwodu. Dodatkowe jednostki wojskowe (oddziały) Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy mogą być także tworzone w strefach obrony terytorialnej o liczbie ludności przekraczającej 2 mln 400 tys. mieszkańców.

Obsada organów administracji wojskowej i jednostek Wojsk Obrony Terytorialnej Sił Zbrojnych Ukrainy odbywa się w czasie pokoju przez żołnierzy kontraktowych i poborowych, a w okresie szczególnym – przez personel wojskowy kontraktowy, oficerów poborowych i rezerwę terytorialną. Zgodnie z analizowaną ustawą obywatele Ukrainy są zapisywani do jednostek Wojsk Obrony Terytorialnej w miejscu ich rejestracji. W przypadku wprowadzenia stanu wojennego obywatele mogą być rekrutowani do WOT także bezpośrednio na terenie działań wojennych (bojowych).

Z kolei obsada ochotniczych formacji wspólnot terytorialnych odbywa się na zasadzie dobrowolności. Dowódców tej formacji powołuje Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej w porozumieniu z Dowódcą Sił Operacji Specjalnych na wniosek Dowódcy Sił Zbrojnych Ukrainy. Kandydaci na stanowiska dowódców ochotniczych formacji wspólnot terytorialnych muszą przechodzić obowiązkową kontrolę specjalną w Służbie Bezpieczeństwa Ukrainy (SBU) i w Policji Państwowej Ukrainy (PPU).

Prymat w dziedzinie narodowego oporu wiodą: Gabinet Ministrów Ukrainy, Ministerstwo Obrony Narodowej oraz centralne organy władzy wykonawczej.

Gabinet Ministrów Ukrainy sprawuje władzę w dziedzinie narodowego oporu poprzez: 1) kierowanie i koordynowanie pracami centralnych i innych władz wyko-

nawczych w sprawach ogólnokrajowego ruchu oporu; 2) zatwierdzanie wykazów ważnych obiektów łączności oraz innych krytycznie ważnych obiektów infrastruktury podlegających ochronie i obronie, tryb ich doposażenia i objęcia ochroną; 3) zatwierdzanie regulaminu wzorcowego w sprawie Dowództwa Strefy Obrony Terytorialnej (Okręgu); 4) określanie trybu wykorzystania infrastruktury i funduszy Sił Zbrojnych Ukrainy, a także infrastruktury i funduszy składowych sił bezpieczeństwa i obrony oraz jednostek samorządu terytorialnego do rozmieszczenia jednostek wojskowych obrony terytorialnej w ramach odpowiednich jednostek administracyjnych i terytorialnych; 5) ustalanie porządku organizacji i realizacji wspólnego szkolenia wojskowego obywateli Ukrainy; 6) nadzorowanie przygotowania obywateli Ukrainy do narodowego oporu; 7) zatwierdzanie rozporządzenia w sprawie dobrowolnego tworzenia wspólnot terytorialnych; 8) określanie trybu organizowania, zapewniania i prowadzenia szkolenia ochotniczych formacji wspólnot terytorialnych do wykonywania zadań obrony terytorialnej; 9) zatwierdzanie regulaminu ruchu oporu; 10) wykonywanie innych uprawnień określonych w prawodawstwie Ukrainy.

Z kolei do kompetencji Ministerstwa Obrony Ukrainy należy kształtowanie i realizacja polityki państwa w zakresie narodowego oporu oraz opracowanie projektów ustaw i innych normatywnych aktów prawnych dotyczących problematyki narodowego ruchu oporu. Ponadto organizuje i zapewnia środki finansowe dla Ministerstwa Obrony, Sił Obrony Terytorialnej i Sił Operacji Specjalnych. Przygotowuje również obywateli Ukrainy do narodowego oporu. Zapewnia gromadzenie uzbrojenia, sprzętu wojskowego i specjalnego oraz innych środków materialnych w stabilnym zapasie, a także formułuje i przedkłada propozycje wysokości wsparcia finansowego dla narodowego ruchu oporu.

Centralny organ władzy wykonawczej kształtuje i realizuje politykę państwa w dziedzinie oświaty i nauki oraz uczestniczy w realizacji polityki państwa w zakresie przygotowania obywateli Ukrainy do narodowego oporu. Poza tym centralny organ formułuje i przedkłada propozycje wysokości finansowego wsparcia działań przygotowujących obywateli Ukrainy do narodowego oporu.

Do władz narodowego oporu wchodzi: 1) Rada Ministrów Autonomicznej Republiki Krymu oraz regionalne, miejskie i rejonowe administracje państwowe Kijowa i Sewastopola (odpowiednie administracje wojskowo-cywilne lub wojskowe w przypadku ich utworzenia); 2) rady obwodowych i powiatowych rad wiejskich oraz rad osiedlowych i miejskich; 3) Sztab Generalny Sił Zbrojnych Ukrainy, Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, regionalne organy kierownictwa wojskowego Sił Obrony Terytorialnej, Dowództwo Sił Operacji Specjalnych i inne organy kierownictwa wojskowego Sił Zbrojnych Ukrainy; 4) dowództwo stref obrony terytorialnej (obwodów) i szefów stref obrony terytorialnej (obwodów) oraz innych sił bezpieczeństwa i obronnych, takich jak Policja Państwowa, Gwardia Narodowa, Służba Bezpieczeństwa, Państwowa Straż Graniczna, Państwowa Służba Specjalnej Łączności i Ochrony Informacji, Państwowa Specjalna Służba Transportowa, Państwowy Urząd Bezpieczeństwa, centralny organ władzy wykonawczej realizujący politykę państwa w zakresie ochrony ludności.

Warto dodać, że zgodnie z treścią art. 3 ustawy o Siłach Zbrojnych Ukrainy [Roczniki Rady Najwyższej Ukrainy 2000: nr 48 art. 410; 2004: nr 33–34 art. 405; 2009: nr 19

art. 258; 2016: nr 31 art. 546], w skład Sił Zbrojnych wchodzi: 1) Sztab Generalny; 2) dowództwo połączonych Sił Zbrojnych; 3) Wojska Lądowe; 4) Wojska Powietrzne; 5) Wojska Morskie; 6) Wojska Operacji Specjalnych; 7) Wojska Obrony Terytorialnej; 8) Wojska Logistyczne; 9) Wojska Wsparcia; 10) Wojska Medyczne; 11) Oddziały Powietrzno-Desantowe; 12) Oddziały Szturmowe; 13) Oddziały Łączności; 14) Wojska Bezpieczeństwa Cybernetycznego; 15) organy administracji wojskowej; 16) wyższe uczelnie wojskowe; 17) wojskowe jednostki szkolnictwa wyższego; 18) instytucje i organizacje, które nie należą do rodzajów i odrębnych rodzajów Sił Zbrojnych. Pod względem organizacyjnym Siły Zbrojne Ukrainy składają się z wojskowych organów dowodzenia, jednostek i oddziałów wojskowych, wojskowych szkół wyższych, wojskowych jednostek oświatowych szkół wyższych, instytucji i organizacji.

Organizacja i obowiązki ukraińskiego ruchu oporu

Dowództwo Sił Operacji Specjalnych jest zwierzchnikiem nad działaniami ruchu oporu, organizuje i realizuje działania w celu przygotowania, kierowania i wspierania ruchu oporu oraz zapewnia kontrolę nad ich realizacją. Siły operacji specjalnych badają, analizują oraz oceniają sytuację mającą wpływ na realizację środków przygotowania i prowadzenia ruchu oporu. Opracowują prognozy jego możliwego rozwoju oraz zapewniają środki umożliwiające szybkie reagowanie na zmieniające się sytuacje. Ponadto dowództwo Siły Operacji Specjalnych: 1) opracowuje niezbędne obliczenia i propozycje oraz materiały analityczne dla dowódcy sił specjalnych; 2) organizuje wykonanie rozkazów i zarządzeń; 3) przeprowadza selekcję osób, które wyraziły chęć wstąpienia do ruchu oporu; 4) określa zapotrzebowanie na środki niezbędne do przygotowania, utrzymania i prowadzenia ruchu oporu; 5) tworzy i wykorzystuje systemy informacyjne i komunikacyjne do organizowania oraz zapewniania wykonywania zadań ruchu oporu; 6) opracowuje i przedkłada Naczelnemu Dowódcy propozycje zaangażowania sił i środków służb bezpieczeństwa i wojsk obrony w organizację, szkolenie, obsługę i realizację zadań ruchu oporu; 7) kieruje i koordynuje działania osób zaangażowanych przez Naczelnego Dowódcę do prowadzenia działań związanych z organizacją, przygotowaniem i realizacją zadań ruchu oporu; 8) organizuje dokumentację działalności kierownictwa oraz archiwizację dokumentów związanych z ruchem oporu; 9) organizuje utajnianie działalności jednostek biorących udział w wykonywaniu zadań ruchu oporu.

Z kolei do zadań ruchu oporu należy przede wszystkim: 1) tworzenie ośrodków ruchu oporu; 2) utrudnianie działań wojskowych przeciwnika; 3) udział w operacjach specjalnych (wywiadowczych, informacyjno-psychologicznych itp.); 4) zapobieganie politycznej konsolidacji okupowanych terenów. Ruch oporu przygotowuje obywateli do oporu, ułatwiając im nabywanie gotowości i zdolności do wypełniania konstytucyjnego obowiązku ochrony Ukrainy, niepodległości i integralności terytorialnej państwa, edukację wojskową i patriotyczną obywateli Ukrainy oraz przygotowanie ludności do warunków życia na terenie działań wojennych.

Analizując ruch oporu, warto wspomnieć, że dzieli się on na trzy odrębne grupy. Pierwsza grupa to członkowie miejscowej ludności, którzy postanowili pozostać na

terytorium kraju i stawić opór okupacji, skupiając się na zbieraniu danych wywiadowczych i stosowaniu taktyk z końca spektrum ruchu oporu (sabotowanie pojazdów, ingerowanie w drogowskazy, angażowanie się w zastraszające kampanie graffiti i ogólnie bycie „trudnym cywilem” w okupowanej społeczności). Do drugiej grupy zalicza się członków lokalnych sił terytorialnych i policji wtapiających się w ludność lokalną, którzy działają jako jednostki „pozostające w tyle”. Trzecią grupę tworzą zespoły sił specjalnych, które przede wszystkim operują w strefie okupowanej.

Zadania bojowe (specjalne) ruchu oporu Ukrainy

Analizując działania specjalne Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy należy wskazać, że to one najczęściej wykonują „partyzanckie” zadania bojowe na terenach okupowanych. Natomiast operacje specjalne „za liniami wroga” lub w różnych regionach Federacji Rosyjskiej są nadzorowane i koordynowane przez Wywiad Wojskowy i Siły Operacji Specjalnych, które określane są jako „międzyresortowe grupy zadaniowe”.

Oddziały konspiracyjne ruchu oporu mają miano autonomicznych grup partyzanckich, które prowadzą swoje działania w celu zadania okupantowi jak największych strat, utrudniając tym samym jego działania wojskowe. W grupach partyzanckich można spotkać oprócz zawodowych żołnierzy także rezerwistów i członków oddziałów paramilitarnych. Grupy te korzystają z pomocy urzędników państwowych i samorządowych, myśliwych i leśników, prywatnych przedsiębiorców oraz innych osób, które odgrywają ważne role w ukraińskim ruchu oporu (informując np. o rosyjskich ruchach wojsk).

Na poziomie planowania Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy ściśle współpracują ze Służbą Bezpieczeństwa, która zajmuje się ruchami kontrpartyzanckimi. Członkowie Służby Bezpieczeństwa wykonują swoje zadania polegające na: 1) „mapowaniu” rosyjskiej obecności w Ukrainie; 2) wykrywaniu rosyjskich szpiegów oraz ich sposobu działania na terytorium Ukrainy.

Zgodnie z wytycznymi Dowództwa Sił Zbrojnych Ukrainy [Січень 2022] do podstawowych celów ruchu oporu zalicza się: 1) sabotaż na trasach wsparcia logistycznego wojsk rosyjskich (np. wysadzanie mostów, wiaduktów, linii komunikacyjnych i elektroenergetycznych, elektrotechnicznych środków sterowania ruchem pociągów oraz działania sabotażowe w portach morskich); 2) dywersje – ataki na ważne obiekty wojsk rosyjskich (np. ośrodki dowodzenia, węzły i linie łączności, stanowiska wojsk obrony przeciwlotniczej i rakietowej, lotniska, magazyny z bronią i amunicją, magazyny paliw i olejów, stałe bazy jednostek wojskowych, obiekty zaplecza itp.); 3) działania dywersyjno-sabotażowe, jak niszczenie rosyjskiego sprzętu wojskowego (np. bojowych pojazdów opancerzonych, systemów radarowych i stacji łączności, dronów, czołgów, haubic, helikopterów, ciężarówek z amunicją, pociągów pancernych itp.); 4) rozpoznawanie i naprowadzanie środków uderzeniowych (ogniowych) na cele okupanta; 5) dyskredytowanie, zastraszanie i likwidacja zdrajców i kolaborantów, przedstawicieli kierownictwa politycznego oraz dowództwa wojskowego wroga; 6) praca agitacyjna wśród miejscowej ludności terytoriów okupowanych poprzez prowadzenie działań informacyjno-psychologicznych.

Z analizy omawianej problematyki wynika, że działalność ruchu oporu musi być koordynowana z Dowództwem Sił Zbrojnych Ukrainy, aby nadać odpowiedni kierunek zadaniom oraz zachować bezpieczeństwo operacyjne i odporność w obliczu zdecydowanych wysiłków okupacyjnych służb wywiadowczych.

Informacje o zadaniach ruchu oporu są objęte klauzulą tajemnicy państwowej. Czasami zdarza się, że dowództwo Sił Operacji Specjalnych oficjalnie informuje o wynikach działań grup partyzanckich. Zazwyczaj są to jednak tylko regularne informacje o działaniach bliżej nieokreślonych grup ruchu oporu podawane na stronie internetowej przez Centrum Narodowego Oporu (ukr. Центр Національного Спротиву)³. Analizę wybranych działań ukraińskiego ruchu oporu przedstawia tabela 1.

Wobec powyższych ustaleń można przyjąć twierdzenie, że ruch oporu odgrywa istotną rolę w wojnie w Ukrainie, a grupy partyzanckie działające na całym obszarze okupowanego terytorium aktywnie przeciwstawiają się rosyjskim najeźdźcom, dezorganizując działania ich systemów kierowania i łączności⁴. Pomimo że grupy partyzanckie działają na skraju głównych aren wojennych, to jednak odgrywają ważną rolę w angażowaniu potencjału regularnej armii. Zwykle zadania bojowe grup partyzanckich są organizowane i prowadzone na poziomie taktycznym lub operacyjno-taktycznym, dlatego mają ograniczone efekty. Nie znaczy to, że w niektórych przypadkach nie umożliwiają osiągnięcia strategicznych sukcesów, np. poprzez zablokowanie logistyki okupanta, co może się przyczynić do wycofania wojsk z danego obszaru.

Najbardziej widoczna działalność partyzancka polega na identyfikowaniu osób, które zdecydowały się na współpracę z siłami rosyjskimi, na atakowaniu i likwidowaniu lokalnych kolaborantów (pobratymców) i urzędników (aktywistów) oraz na atakowaniu nocnych patroli wojsk okupanta. Ruch oporu stosuje również formy zastraszania poprzez wywieszanie przed domami kolaborantów plakatów z groźbami, na których widnieją twarze i trumny, lub plakatów z napisem „poszukiwany”, oferujących wysokie nagrody za ich śmierć. W obawie przed zamachami kolaboranci poruszają się po mieście w kamizelkach kuloodpornych i z ochroną osobistą.

Z przeprowadzonych ustaleń wynika, że ukraiński ruch oporu dostarcza rzetelnych i aktualnych informacji o bazach i magazynach wojskowych oraz o skupiskach wojsk rosyjskich. Ponadto obserwuje i gromadzi wiarygodne dane na temat kierunku poruszania się obcych wojsk. Do najgłośniejszych akcji grup partyzanckich zalicza się niszczenie infrastruktury logistycznej (np. użycie materiałów wybuchowych do wykolejania pociągów pancernych z żołnierzami, sprzętem oraz uzbrojeniem wojskowym). Partyzanci strategicznie zakłócają okupacyjne linie zaopatrzenia (np. wysadzają mosty i pociągi), osłabiając dodatkowo morale i zdolności militarne najeźdźcy. Nie zmienia to faktu, że każdego dnia specjalne jednostki rosyjskie wykrywają skrytki z bronią, co istotnie utrudnia działania dywersyjno-sabotażowe prowadzone przez grupy partyzanckie.

³ Centrum Narodowego Oporu jest specjalną stroną internetową Sił Operacji Specjalnych Sił Zbrojnych Ukrainy, mającą na celu wsparcie oporu ludności cywilnej.

⁴ Ruch oporu dysponuje dronami z kamerami o wysokiej rozdzielczości, które pozwalają na lokalizację rosyjskich pozycji, ich analizę i nanoszenie na mapę (mapowanie).

Tabela 1. Wykaz działań ukraińskiego ruchu oporu

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
18 kwietnia 2014	Symferopol (ukr. Сімферополь)	Podpalenie siedziby partii „Jedna Rosja”
14 czerwca 2014	Obwód ługański (ukr. Луганська область)	Odnalezienie 6 członków załogi zestrzelonego ukraińskiego samolotu AN-26 na terytorium niekontrolowanym przez Ukrainę oraz przekazanie ich do ewakuacji przez ukraińskie służby specjalne
31 lipca 2014	Donieck (ukr. Донецьк)	Rozwieszenie na ulicach Doniecka karykatur przywódców prorosyjskich bojowników i całego ruchu separatystycznego
7 sierpnia 2014	Donieck (ukr. Донецьк)	Zniszczenie samobieżnej wieloprowadnicowej wyrzutni rakiet „Grad”
1 grudnia 2014	Obwód doniecki (ukr. Донецька область)	Rozpoznanie i nakierowanie środków ogniowych ukraińskiej artylerii, co doprowadziło do wyeliminowania 110 bojowników prorosyjskich
10 stycznia 2015	Śnieżne (ukr. Сніжне)	Wyeliminowanie załogi samobieżnej wieloprowadnicowej wyrzutni rakiet „Grad”
22 stycznia 2015	Węzeł kolejowy Krasna Mohyla (ros. Червона Могила)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono pociąg towarowy
27 stycznia 2015	Donieck (ukr. Донецьк)	Eksplozja materiału wybuchowego pod pomnikiem Lenina
22 listopada 2015	Krym (ukr. Крим)	Blokada energetyczna
16 lutego 2016	Linii kolejowa Jasynuwata–Skotowata (ukr. Ясинувата–Скотовата)	W wyniku eksplozji zniszczono pociąg towarowy
10 czerwca 2016	Donieck (ukr. Донецьк)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono warsztat naprawy sprzętu wojskowego
26 czerwca 2016	Jasynuwata (ukr. Ясинувата)	Zniszczenie zbiornika paliwa na zajezdni
7 sierpnia 2016	Armiańsk (ukr. Армянськ)	Wyeliminowanie 2 oficerów FSB

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
1 września 2016	Obwód ługański (ukr. Луганська область)	Eksplozja materiału wybuchowego pod pomnikiem prorosyjskich bojowników
22 marca 2017	Czeluskiniec, obwód ługański (ukr. Челюскінець, Луганська область)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono słup wysokiego napięcia
19 września 2017	Obwód ługański (ukr. Луганська область)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono „pomnik spadochroniarzy”
31 października – 2 listopada 2017	Krym (ukr. Крим)	Linia komunikacyjna, 2 gazociągi 2 linie energetyczne zostały zniszczone w wyniku eksplozji materiału wybuchowego
5 lutego 2018	Donieck (ukr. Донецьк)	Wylimowanie byłego szefa wywiadu rosyjskich sił powietrznych
21 maja 2018	Iwanówka, obwód ługański (ukr. Іванівка, Луганська область)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono most
1 stycznia 2019	Donieck (ukr. Донецьк)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono żelbetonową podporę mostu kolejowego
4 marca 2019	Toreck (ukr. Торезьк)	Zniszczenie 7 czołgów T-72 i 1 czołgu T-72B3
27 października 2019	Donieck (ukr. Донецьк)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono stację bazową operatora telefonii komórkowej Phoenix
16 stycznia 2021	Makiejewka (ukr. Макіївка)	Podpalenie węzła komunikacyjnego „Comtel”
7 marca 2022	Czornobajewka, obwód chersoński (ukr. Чорнобаївка, Херсонська область)	Rozpoznanie i nakierowanie środków ogniowych ukraińskiej artylerii, co doprowadziło do ostrzału lotniska i zniszczenia 30 helikopterów
25 marca 2022	Siewierszczyzna (ukr. Сіверщинськ)	Zniszczenie opancerzonego pojazdu bojowego „Tygrys”
28 marca 2022	Obwód czernihowski (ukr. Чернігівська область)	Zniszczenie czołgu T-72, 2 pojazdów opancerzonych „Tygrys” i ciężarówki „Ural” z amunicją. Ponadto zdobycie ciężarówki z zapasami w postaci suchych racji żywnościowych

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
17 kwietnia 2022	Tokmak, obwód zaporoski (ukr. Токмак, Запорізька область)	Zniszczenie wagonów z amunicją okupantów
20 kwietnia 2022	Chersoń (ukr. Херсон)	Zamach na prorosyjskiego blogera
22 kwietnia 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Zlikwidowanie 30 żołnierzy
25 kwietnia 2022	Kreminna, obwód ługański (ukr. Кременна, Луганська область)	Eksplozja w radzie miejskiej i na komisariacie policji
28 kwietnia 2022	Jakymiwka, obwód zaporoski (ukr. Якимівка, Запорізька область)	Zniszczenie mostu kolejowego
16 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Zamach na 2 wysokiej rangi rosyjskich oficerów
18 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	W wyniku eksplozji uszkodzone zostały 2 tory kolejowe, zatrzymano pociąg pancerny z 10 wagonami, a także lokomotywę z czołgami 10 PMM, która jechała za pociągiem pancernym. Atak granatami na stanowisko dowodzenia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej
22 maja 2022	Enerhodar, obwód zaporoski (ukr. Енергодар, Запорізька область)	Próba zamachu na burmistrza
22 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Zniszczenie stacji radarowej okupanta
23 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Uszkodzenie torów kolejowych
29 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na burmistrza
30 maja 2022	Melitorol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na gubernatora obwodu zaporoskiego
1 czerwca 2022	Wasylenkowo, obwód charkowski (ukr. Василенково, Харківська область)	Przejęcie nowoczesnej stacji łączności P-439-OD

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
8 czerwca 2022	Berezówka, rejon buczański (ukr. Березівка, Бучанська область)	Przekazanie współrzędnych ukraińskiemu wojsku, co doprowadziło do zniszczenia jednego z największych konwojów poruszających się po żytomierskiej autostradzie
9 czerwca 2022	Taganrog (ros. Таганрог)	Podpalenie 2 ciężarówek i 3 dużych przyczep rosyjskiego Ministerstwa ds. Sytuacji Nadzwyczajnych
12 czerwca 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczono konwój rosyjskich ciężarówek dostarczających zaopatrzenie
22 czerwca 2022	Chersoń (ukr. Херсон)	Próba zamachu na szefa kolonii poprawczej nr 90
22 czerwca 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	Próba zamachu na byłego szefa dworca autobusowego
24 czerwca 2022	Chersoń (ukr. Херсон)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego wyeliminowano szefa wydziału kultury i młodzieży w administracji okupacyjnej
26 czerwca 2022	Kachowka, obwód chersoński (ukr. Каховка, Херсонська область)	Próba zamachu na urzędniczkę administracji okupacyjnej
2 lipca 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Wykolejenie pociągu pancernego
3 lipca 2022	Lubimówka koło Melitopola (ukr. Любимівка поблизу Мелітополя)	Zniszczenie mostu kolejowego
5 lipca 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	Zatrzymanie tzw. grupy „Berkut-Jug”
7 lipca 2022	Nowa Kachowka (ukr. Новая Каховка)	Zamach na zastępcę szefa policji Nowej Kachowki
10 lipca 2022	Wielki Burłuk, obwód chersoński (ukr. Великий Бурлук, Херсонська область)	Zamach na kolaboranta
15 lipca 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Podpalenie fabryki „Mariupol Satellite”
16 lipca 2022	Siewierodoneck (ukr. Сєвєродо́нецьк)	Eksplozja materiału wybuchowego, zniszczenie samochodu z kolaborantami

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
24 lipca 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Eksplozja materiału wybuchowego, zniszczenie linii kolejowej
27 lipca 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	Zdobycie poufnych dokumentów (szyfry i mapy)
28 lipca 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	Eksplozja materiału wybuchowego, zniszczenie samochodu policji okupacyjnej
28 lipca 2022	Krym (ukr. Крим)	Kolportowanie ulotek z pogrózkami i ostrzeżeniami dla wojsk okupacyjnych i władz lokalnych
31 lipca 2022	Obwód zaporoski (ukr. Запорізька область)	Rozpoznanie i naprowadzenie środków ogniowych ukraińskiej artylerii, co doprowadziło do ostrzału i zniszczenia linii kolejowej
31 lipca 2022	Swatowo, obwód ługański (ukr. Сватове, Луганська область)	Spalenie skrzynki sterowniczej kolei
6 sierpnia 2022	Obwód chersoński (ukr. Херсонська область)	Zamach na urzędnika administracji okupacyjnej Nowej Kachowki
9 sierpnia 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Eksplozja w centrum handlowym „Foxtrot”
11 sierpnia 2022	Starobielsk, obwód ługański (ukr. Старобільськ, Луганська область)	Zamach na kolaboranta
13 sierpnia 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	W wyniku eksplozji materiału wybuchowego zniszczony został most kolejowy
17 sierpnia 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Sabotaż w elektrowni jądrowej
24 sierpnia 2022	Obwód zaporoski (ukr. Запорізька область)	Zamach na samozwańczego sołtysa wsi Mychajliwka
25 sierpnia 2022	Priazowskoje w rejonie Melitopola (ukr. Приазовське на Мелітопольщині)	Zniszczenie kwatery głównej okupantów
26 sierpnia 2022	Berdiańsk (ukr. Бердянськ)	Zamach na zastępcę szefa policji drogowej Berdiańska

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
28 sierpnia 2022	Mała Michajłówka, rejon melitopolski (ukr. Мала Михайлівка, Мелітопольський район)	Zamach na szefa policji okupacyjnej
28 sierpnia 2022	Port Zaliznyi (ukr. Залізний Порт)	Zamach na byłego ludowego deputowanego Ukrainy (od 2019), który w 2022 roku przeszedł na stronę okupantów
6 września 2022	Berdiańsk (ukr. Бердянськ)	Zamach na komendanta miasta Berdiańsk
12 września 2022	Chersoń (ukr. Херсон)	Próba zamachu na samowłaźczego rektora Chersońskiego Uniwersytetu Państwowego
16 września 2022	Obwód ługański (ukr. Луганська область)	Zamach na Prokuratora Generalnego LPR i jego zastępczynię
17 września 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Uszkodzenie linii kolejowej
18 września 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na policjanta
24 września 2022	Zaporoże (ukr. Запоріжжя)	Zniszczenie torów kolejowych
25 września 2022	Chersoń (ukr. Херсон)	Zamach na byłego deputowanego ludowego V i VI kadencji sejmu
29 września 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na szefa wydziału oświaty administracji okupacyjnej
16 października 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Eksplzja w pobliżu budynku centrum biznesowego
31 października 2022	Berdiańsk (ukr. Бердянськ)	Próba zamachu na samowłaźczego zastępcę burmistrza ds. działalności informacyjnej
5 listopada 2022	Wuhłehirsk (ukr. Вуглегірськ)	Zamach na sędziego „Sądu Najwyższego KRLD”
11 listopada 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na wiceministra sportu w tymczasowo okupowanej części Zaporozża

Data	Miejsce operacji	Operatywność ukraińskiego ruchu oporu
15 listopada 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na kolaboranta, byłego deputowanego miejscowej rady miejskiej
24 listopada 2022	Połohy, obwód zaporoski (ukr. Полога, Запорізька область)	Próba zamachu na szefa Połogowskiej Rady Rejonowej
6 grudnia 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Próba zamachu na miejscowego kolaboranta
12 grudnia 2022	Skadovsk (ukr. Скадовськ)	Próba zamachu na kolaboranta
12 grudnia 2022	Gorłówka, obwód doniecki (ukr. Горлівка, Донецька область)	Koordynowanie uderzenia punktowego, dzięki któremu zlikwidowano ponad 100 żołnierzy i zniszczono sprzęt
13 grudnia 2022	Berdiańsk (ukr. Бердянськ)	Zniszczenie stacji transformatorowej i podpory linii energetycznej
16 grudnia 2022	Szczastia, obwód ługański (ukr. Щастя, Луганська область)	Koordynowanie uderzenia punktowego, dzięki któremu zlikwidowano ponad 50 żołnierzy i zniszczono sprzęt
22 grudnia 2022	Kachowka, obwód chersoński (ukr. Каховка, Херсонська область)	Zamach na miejscowego kolaboranta
22 grudnia 2022	Berdiańsk (ukr. Бердянськ)	Rozpowszechnianie symboli ukraińskich
23 grudnia 2022	Melitopol (ukr. Мелітополь)	Zamach na miejscowych kolaborantów
23 grudnia 2022	Krym (ukr. Крим)	Zawieszenie flagi ukraińskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centrum Narodowego Oporu.

Reasumując, skuteczne działanie sił partyzanckich wymaga zarządzania operacyjnego, koordynacji i wsparcia logistycznego Sił Operacyjnych Sił Zbrojnych Ukrainy, które jednak przyznają grupom partyzanckim autonomię i swobodę działania.

Aktywne metody ukraińskiego oporu cywilnego

Analiza omawianej problematyki wskazuje, że lokalna ludność cywilna jest kluczowym źródłem informacji o liczebności i przemieszczaniu się wojsk okupanta. Dostarcza również szczegółowych informacji o siłach wroga. Na początku okupacji tysiące mieszkańców organizowało pokojowe protesty na placach miejskich, a wojska najeźdźcy aresztowały aktywistów, radykalizując ruch oporu. Po zejściu do tzw. podziemia ludność cywilna zajęła się tworzeniem sztuki ulicznej, wywierając psychologiczną presję na okupancie poprzez: wywieszanie flag, malowanie hasel i symboli narodowych oraz sporządzanie graffiti na ulicach miast i wzdłuż tras patrolowych wojsk, tworzenie ulotek z groźbami dla najeźdźców lub zachęcających Ukraińców do stawiania oporu. Opór ludności cywilnej przejawia się przez działania radykalnych aktywistów, którzy np. zrywają obce flagi i niszczą rosyjskie symbole, obserwują ruchy wojsk najeźdźcy i przekazują ich współrzędne, jak i przez działania nauczycieli czy emerytów, którzy śpiewają ukraińskie piosenki w parkach i potajemnie noszą wstążki w kolorze żółtym lub niebieskim. Zbudowano sieć łączącą ludność cywilną, często angażując całe rodziny. Ruch oporu używa wstążek w barwach żółto-niebieskich lub ulotek również do oznaczania celów ataków grup partyzanckich⁵. Tworzenie atmosfery niepokoju wokół sił okupacyjnych podnosi morale okupowanej ludności cywilnej, a próby zastraszenia poprzez fizyczne eliminowanie kolaborantów są bardzo popularne na okupowanym terytorium.

Ponadto Centrum Narodowego Oporu prowadzi działania informacyjno-psychologiczne skierowane do lokalnej ludności, które podtrzymują jej morale. Centrum wydało podręcznik „dobrego partyzanta” z instrukcjami dywersyjno-sabotażowymi dotyczącymi takich działań, jak przecinanie opon okupanta, dolewanie cukru do baków czy odmowa wykonywania poleceń w pracy. „Bądź zrzedliwy” – to jedna z sugestii. Podręcznik zawiera zasady bezpieczeństwa operacyjnego, np. w zakresie komunikacji i przesyłania zdjęć oraz podawania współrzędnych lokalizacyjnych obcego sprzętu wojskowego za pośrednictwem odpowiednich aplikacji.

Represje najeźdźcy wobec ludności cywilnej na okupowanym terytorium

Niemniej jednak działania ruchu oporu powodują, że wojska rosyjskie wzmacniają patrole i przeprowadzają regularne przeszukania miejsc zamieszkania osób podejrzanych o powiązania z nim. Podczas obławy okupant blokuje całą okolicę, wstrzymuje ruch i przeszukuje domy (mieszkania), przechodząc z jednego do drugiego. Podczas takich „nalotów” sprawdzane są telefony i konfiskowane te, które mają symbole

⁵ Przykładowo tuż przed atakiem na mosty pojawiły się ulotki o treści: „Jeśli HIMARS nie może tego zrobić, to partyzant pomoże”.

narodowe lub zdjęcia krewnych w wojskowych mundurach. Osoby, u których znajduje się jakieś ukraińskie symbole lub jakiegokolwiek przedmioty związane z ukraińską armią, są na miejscu zatrzymywane, a członkowie ich rodzin są umieszczani w obozach filtracyjnych. Poza tym wojska okupanta losowo zatrzymują autobusy w celu sprawdzenia wszystkich pasażerów znajdujących się w środku.

Masowe rewizje i zatrzymywania mieszkańców terenów okupowanych, zastraszanie, brutalne przesłuchiwanie (torturowanie) w specjalnych „obiektach” oraz deportowanie do Rosji ma na celu zachęcanie ich do współpracy z okupantem. Uwolnienie następuje tylko po zarejestrowaniu nagrania wideo z deklaracją współpracy z okupantem.

Na okupowanym terenie najeźdźca polega przede wszystkim na kolaborantach, gdyż nie ma wystarczającej liczby ludzi, aby jednocześnie pilnować miejscowej ludności i obsadzać stanowiska administracyjne niezbędne do sprawowania rządów. Jeśli ktoś wstępuje do lokalnego rządu okupanta, otrzymuje również jego paszport. Kontrolowane są wszystkie aspekty życia, a osoby, które chcą otrzymywać pensję na konto bankowe, muszą otworzyć konto w banku, który jest pod kontrolą rosyjską. Kolaboranci nieustannie dążą do poszerzenia swoich wpływów, odwiedzają firmy i wywierają presję na obywatelach, aby współpracowali z okupantem. Otwierają nowe sklepy i stacje benzynowe, sprawiają wrażenie, że zostaną na dłużej, gdyż są na swoim terytorium. Na terenach okupowanych powstają lokalne struktury administracyjne, wprowadza się do obiegu walutę najeźdźcy, zakłada się rosyjskie sieci komórkowe, stosuje się blokadę informacyjną poprzez wyłączanie ukraińskiej telewizji, ukraińskiego radia i Internetu. Na głównych placach miast ustawiane są duże ekrany transmitujące programy telewizyjne okupanta.

Podsumowanie

Współpraca miejscowej ludności z ruchem partyzanckim daje Siłom Zbrojnym Ukrainy wyjątkową przewagę nad wrogiem. Renegaci i kolaboranci są eliminowani w kolejnych zamachach organizowanych przez lokalne siły oporu, w związku z czym najeźdźcy nie czują się komfortowo na okupowanych terenach. W obwodach chersońskim i zaporoskim skala ruchu oporu sięgała takiego poziomu, że okupant miał poważne problemy z przejściem i utrzymaniem kontroli. W wyniku skutecznych ataków grup partyzantów najeźdźca był zmuszony do wydatkowania środków na zabezpieczenie działań na tyłach zamiast na froncie. Partyzanci, pomimo że na ogół nie wygrywają wojen, mogą siać spustoszenie w logistyce i infrastrukturze za liniami frontu, a skoordynowani z działaniami regularnych sił zbrojnych, mają duże znaczenie zarówno taktyczne, jak i strategiczne.

Pomimo strat rosyjskich, ze względu na tajność, która charakteryzuje działalność zarówno partyzancką, jak i okupacyjną, nie można rzetelnie zweryfikować i oszacować deficytu w rosyjskich siłach zbrojnych. Nie sposób również ocenić, jaki jest faktyczny wpływ ruchu oporu na trwającą wojnę. Pewne jest natomiast, że wojska okupanta muszą się obawiać nie tylko ataków na linii frontu, lecz także na okupowanych terenach oraz na własnym terytorium. Ataki te mogą obejmować logistykę,

zaopatrzenie, infrastrukturę krytyczną, energetyczną i wojskową. Na terytorium Rosji oprócz ukraińskich grup partyzanckich działają również lokalne grupy partyzanckie, jak oddziały legionu „Wolność Rosji”⁶, które realizują swoje misje także w głębi tego kraju.

Bibliografia

- Головне Управління Розвідки Міністерства Оборони України. <https://gur.gov.ua> (dostęp: 23 grudnia 2022).
- Січень Іван. 2022. *Партизанський рух в Україні: де та як завдає найбільших втрат ворогу*. Gazeta.ua. https://gazeta.ua/articles/posuti/_partizanskij-ruh-v-ukrayini-de-ta-yak-zavdaye-najbilshih-vtrat-vorogu/1097615 (dostęp: 1 grudnia 2022).
- Центр Національного Спротиву. <https://sprotyv.mod.gov.ua> (dostęp: 23 grudnia 2022).
- Chmielarz Krzysztof. 2022. *Оdpowiedzialność karna obywatela polskiego za podjęcie służby w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy” (3): 5–21.
- Lawrence Thomas E. 2000. *Seven Pillars of Wisdom*. London: Penguin Books.
- Leksykon wiedzy wojskowej*. 1979. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
- Marighella Carlos. 2008. *Minimanual of the Urban Guerrilla*. Sankt Petersburg: Red and Black Publishers.
- Ustawa o podstawach narodowego oporu (Про основи національного спротиву). 2021. „Відомості Верховної Ради України” nr 41 art. 339.

Activities of the Ukrainian resistance movement in occupied Ukrainian territory

Abstract

The article is primarily devoted to analysing the activities of the Ukrainian resistance movement in the Russo-Ukrainian war. The general principles, organisation and tasks of the national resistance movement of Ukraine are presented. The basic scope of the research is the analysis of the legal text concerning the functioning of the national resistance movement in terms of subject and object. Also, as far as possible, not only from an objective but also from a subjective point of view, the issue of the active activities of the Ukrainian civil resistance is addressed, as well as the issue concerning the repression of the Russian invaders, against the civilian population in the occupied territory of Ukraine. Finally, the activities of the partisan movement and its cooperation with the local population are summarised.

Keywords: collaborator, diversion, invader, partisan, resistance movement, sabotage

⁶ Legion „Wolność Rosji” / „Wolna Rosja” (ros. Свобода России) – formacja partyzancka utworzona w kwietniu 2022 roku, składająca się m.in. z rosyjskich jeńców oraz dezertersów.